

Vergaderjaar 2002–2003

21 501-02**Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen****22 112****Nieuwe Commissievoorstellen en initiatieven van de lidstaten van de Europese Unie****Nr. 479****VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG**

Vastgesteld 10 juni 2003

De vaste commissies voor Europese Zaken¹, voor Buitenlandse Zaken² en voor Defensie³ hebben op 15 mei 2003 overleg gevoerd met minister De Hoop Scheffer van Buitenlandse Zaken, minister Kamp van Defensie, staatssecretaris Nicolai voor Europese Zaken en staatssecretaris Van Ardenne-van der Hoeven voor Ontwikkelingssamenwerking over:

- **de brief van de minister van Buitenlandse Zaken d.d. 12 mei 2003 houdende het verslag van de informele Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen (RAZEB) (Gymnich) van 2 en 3 mei jongstleden (21 501-02, nr. 472);**
- **de brief van de minister van Buitenlandse Zaken d.d. 12 mei 2003 houdende de geannoteerde agenda van de RAZEB van maandag 19 en dinsdag 20 mei aanstaande (21 501-02, nr. 473);**
- **de brief van de minister van Defensie d.d. 13 mei 2003 inzake de agenda voor de bijeenkomst van de EU-defensie ministers in het kader van de RAZEB van 19 en 20 mei aanstaande (21 501-02, nr. 474);**

¹ Samenstelling:

Leden: Terpstra (VVD), Van Nieuwenhoven (PvdA), De Graaf (D66), Dijkma (PvdA), voorzitter, De Haan (CDA), Koenders (PvdA), Buijs (CDA), Atsma (CDA), Karimi (GroenLinks), Timmermans (PvdA), Van Bommel (SP), Albayrak (PvdA), Van der Staaij (SGP), Wilders (VVD), Waalkens (PvdA), Van Baalen (VVD), Van Winsen (CDA), Van den Brink (LPF), Van den Brand (GroenLinks), Hessels (CDA), Spies (CDA), Eerdmans (LPF), ondervoorzitter, Van Velzen (SP), De Nerée tot Babberich (CDA) en Dubbelboer (PvdA).

Plv. leden: De Vries (VVD), Duivesteijn (PvdA), Kruijsen (PvdA), Bruls (CDA), Van Heteren (PvdA), Van Haersma Buma (CDA), Duyvendak (GroenLinks), Bussemaker (PvdA), De Wit (SP), Eijnsink (PvdA), Rouvoet (ChristenUnie), Griffith (VVD), Douma (PvdA), Geluk (VVD), Algra (CDA), Vos (GroenLinks), Wijn (CDA), Varela (LPF), Vergeer-Mudde (SP), Mastwijk (CDA), Fierens (PvdA), Hirsi Ali (VVD), Van Aartsen (VVD) en Van der Laan (D66).

² Samenstelling:

Leden: Terpstra (VVD), De Graaf (D66), Dijkma (PvdA), De Haan (CDA), voorzitter, Koenders (PvdA), Karimi (GroenLinks), Timmermans (PvdA), ondervoorzitter, Van Bommel (SP), Albayrak (PvdA), Eurlings (CDA), Wilders (VVD), Van Baalen (VVD), Van Aartsen (VVD), Van Winsen (CDA), Van As (LPF), Herben (LPF), Ormel (CDA), Ferrier

(CDA), Duyvendak (GroenLinks), Huizinga-Heringa (ChristenUnie), Van Velzen (SP), De Nerée tot Babberich (CDA), Haverkamp (CDA), Fierens (PvdA), Tjon-A-Ten (PvdA), Eijnsink (PvdA) en Hirsi Ali (VVD).

Plv. leden: Nijs (VVD), Dittrich (D66), Dubbelboer (PvdA), Hessels (CDA), Stuurman (PvdA), Vos (GroenLinks), Arib (PvdA), De Wit (SP), Leerdam (PvdA), Sterk (CDA), De Vries (VVD), Rijpstra (VVD), Hoogervorst (VVD), Van Ardenne-van der Hoeven (CDA), Varela (LPF), Van den Brink (LPF), Ross-van Dorp (CDA), Rambocus (CDA), Halsema (GroenLinks), Van der Staaij (SGP), Kant (SP), Balkenende (CDA), Çörüz (CDA), Wolfsen (PvdA), Van Nieuwenhoven (PvdA), Waalkens (PvdA) en Geluk (VVD).

³ Samenstelling:

Leden: De Vries (PvdA), Bakker (D66), De Vries (VVD), Kamp (VVD), Koenders (PvdA), Van Beek (VVD), Karimi (GroenLinks), Timmermans

(PvdA), Van Bommel (SP), Vendrik (GroenLinks), Albayrak (PvdA), voorzitter, Van Baalen (VVD), Van Aartsen (VVD), Van Winsen (CDA), Van den Brink (LPF), Mastwijk (CDA), Rambocus (CDA), Herben (LPF), ondervoorzitter, Kortenhorst (CDA), Huizinga-Heringa (ChristenUnie), Bruls (CDA), Van Velzen (SP), Algra (CDA), Haverkamp (CDA), Straub (PvdA), Blom (PvdA) en Eijnsink (PvdA).

Plv. leden: Van Dam (PvdA), De Graaf (D66), Rijpstra (VVD), De Grave (VVD), Waalkens (PvdA), Oplaat (VVD), Halsema (GroenLinks), Fierens (PvdA), De Ruiter (SP), Van den Brand (GroenLinks), Adelmund (PvdA), Cornielje (VVD), Wilders (VVD), De Haan (CDA), Nawijn (LPF), Van der Knaap (CDA), Ferrier (CDA), Hermans (LPF), Ross-van Dorp (CDA), Van der Staaij (SGP), Van Ardenne-van der Hoeven (CDA), De Wit (SP), Jan de Vries (CDA), Ormel (CDA), Van Heemst (PvdA), Tichelaar (PvdA) en Noorman-den Uyl (PvdA).

- **recent ontvangen fiches:**
inzake comitologie (22 112, nr. 267, nr. 3);
inzake verordening algemene tariefpreferenties (idem, nrs. 8 en 9);
inzake verordening antidumping/antisubsidie (22 112, nr. 265, nr. 8).

Van dit overleg brengen de commissies bijgaand beknopt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissies

De heer **Van Baalen** (VVD) onderstreept de conclusie van het verslag over de informele RAZEB in Gymnich dat de EU geen institutionele oplossingen moet zoeken voor inhoudelijke problemen. Een belangrijke vraag is of er overeenstemming is in de EU dat een VN-resolutie een belangrijke voorwaarde is voor verder optreden in Irak. Het is van groot belang dat EU en NAVO op één lijn worden gebracht bij het Europees veiligheids- en defensiebeleid (EVDB).

Op de agenda voor de RAZEB van 19 en 20 mei staat de hervorming van het ambtenarenstatuut. Hierbij dient te worden nagegaan in hoeverre dit statuut de mogelijkheid blokkeert voor ambtenaren om horizontaal, van buitenaf in te stromen.

De heer Van Baalen merkt op dat de Nederlandse regering terecht enig ongenoegen heeft geuit over het optreden van de voorzitter van de Europese Conventie, Giscard d'Estaing.

Bij de road map voor vrede in het Midden-Oosten is de vraag of de Amerikaanse regering bij monde van Colin Powell enigszins afstand heeft genomen van het slikken-of-stikken-principe en hoe de EU hierop heeft gereageerd.

Op de conferentie in Monterey over ontwikkelingssamenwerking is ontbinding van hulp vooropgesteld. Is dit niet in strijd met de clausules over het terugnemen van asielzoekers die in verdragen tussen de EU en Noord-Afrikaanse landen zijn opgenomen?

In de brief van de minister van Defensie van 13 mei wordt melding gemaakt van een intergouvernementeel agentschap voor de ontwikkeling van militaire capaciteit en materieelverwerving. Om de technologische kloof tussen de Verenigde Staten en Europa te verkleinen is transatlantische samenwerking op dit gebied van groot belang en moet er niet bij voorkeur Europees materieel worden aangeschaft.

Mevrouw **Karimi** (GroenLinks) merkt op dat de Europese samenwerking inzake Irak onder andere wordt bemoeilijkt, doordat er al vergaande afspraken zijn gemaakt met Spanje, Italië, Nederland en Polen over verschillende sectoren waar de stabilisatiemacht zal optreden. Hoe is hierop gereageerd door andere lidstaten?

Een positieve uitkomst van de bijeenkomst in Gymnich is dat er een gezamenlijke strategie of een Europees veiligheidsconcept ten grondslag moet liggen aan het EVDB. De heer Solana zal voor de volgende top een voorstel doen. Mevrouw Karimi vraagt of de Tweede Kamer dit ook ontvangt. De minister van Buitenlandse Zaken maakt hierbij een vergelijking met de brede, geïntegreerde benadering in de national security strategy van de Verenigde Staten, maar daarin is het principe om nucleaire wapens niet als eerste te gebruiken losgelaten en de pre-emptieve oorlog als mogelijkheid genoemd. Bij veiligheid gaat het niet alleen om een militaire strategie, maar ook om armoedebestrijding en het wegnemen van de oorzaken van conflicten.

Over de Conventie wordt opgemerkt dat de Nederlandse regering alleen aanbevelingen op basis van echte consensus accepteert. Mevrouw Karimi onderstreept dat men in de Conventie tot echte consensus moet komen. Door te dreigen met het uitspreken van een veto in de Intergouverne-

mentele conferentie (IGC) kan Nederland de kans voorbij laten gaan om een effectieve inbreng te leveren.

Op 30 april is de road map voor vrede in het Midden-Oosten gepresenteerd. De Palestijnen hebben deze onvoorwaardelijk geaccepteerd en een begin gemaakt met hervormingen, maar Israël heeft deze niet geaccepteerd en is doorgegaan met acties in de bezette gebieden, waarbij Palestijnse burgers zijn gedood. In de geannoteerde agenda staat dat Israël reserves houdt en aangespoord moet worden, maar dat is nogal mild uitgedrukt. Even-handedness zou moeten betekenen dat de partij die het akkoord accepteert, wordt ondersteund, en de partij die het niet accepteert, onder druk wordt gezet door concrete maatregelen.

Een andere vraag is hoe de inzet van verschillende Europese landen in de Veiligheidsraad wordt gebundeld om te komen tot een resolutie over Irak. Verschillende niet-gouvernementele organisaties en VN-organisaties hebben laten weten dat de veiligheid in Afghanistan nog steeds een groot probleem is. Nederland heeft veel geld en mankracht geleverd via ISAF en ontwikkelingssamenwerking. Er moet worden gezorgd dat de aandacht hiervoor niet verslapt. Kan de Nederlandse regering pleiten voor uitbreiding van het mandaat van ISAF tot buiten Kaboel?

Afrika staat niet op de agenda voor de RAZEB, terwijl er nog steeds grote problemen zijn in het Grotemereengebied, met name in Congo. Kofi Annan heeft gevraagd om het mandaat voor Monuc te versterken. Kan de EU een substantiële bijdrage leveren aan een VN-macht die de bevolking kan beschermen? Er zijn ijkpunten opgesteld door de EU voor de verkiezingen in Rwanda. Wordt hieraan voldaan? Als de regering-Kadame zich niet democratisch opstelt, moeten daar consequenties aan worden verbonden. In de agenda voor de bijeenkomst van de defensie-ministers wordt gesteld dat de EU op dit moment niet in staat is tot deelname aan een interventiescenario. Mevrouw Karimi merkt op dat dit ook niet valt onder de Petersburgtaken. Er wordt melding gemaakt van een aantal projectgroepen, maar het is niet duidelijk wat deze precies gaan doen.

De heer **Van Winsen** (CDA) vraagt welke betekenis kan worden toegekend aan de minitop van België, Duitsland en Frankrijk voor de bereidheid om gezamenlijk op te treden bij fundamentele, internationale vraagstukken en voor de transatlantische samenwerking. In Gymnich is afgesproken om een brede, geïntegreerde Europese veiligheidsstrategie te ontwikkelen. Verder is de tweede fase ingezet van het European capabilities action plan (ECAP). Deze twee trajecten kunnen samenkomen op de top van Thessaloniki. De toetredende landen hadden de status van waarnemers bij de informele top van Gymnich, maar zij hebben wellicht ook bepaalde opvattingen over het EVDB.

De CDA-fractie onderschrijft de opvatting dat de road map voor vrede in het Midden-Oosten door beide partijen geaccepteerd moet worden. De vier leden van het Kwartet moeten Israël ertoe bewegen om de road map te accepteren.

De situatie op de Balkan is nog steeds instabiel, zodat daarvoor blijvende aandacht nodig is.

In 2002 zijn in Monterey duidelijke afspraken gemaakt over versterking van gezamenlijke ontwikkelingssamenwerking, maar de vraag is welke concrete resultaten hierbij zijn geboekt. Het streven is om de inspanningen in Europa te vergroten, waarbij Nederland een voorbeeldfunctie kan vervullen. Wordt er druk uitgeoefend op de andere lidstaten om hieraan te voldoen? Welke criteria worden er ontwikkeld voor het Europees ontwikkelingsbeleid?

Met grote voortvarendheid moet er worden gewerkt aan een oplossing voor het probleem van de verdeling van de financiële lasten van de gemeenschappelijke bewaking van de buitengrenzen van de Europese Unie, waarbij de betrokken landen en de toetreders een eigen verantwoordelijkheid hebben.

De heer **Koenders** (PvdA) merkt op dat er inzake Irak verschillende strategieën waren van Frankrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk met betrekking tot de Verenigde Staten en de Verenigde Naties, terwijl op de geannoteerde agenda alleen melding wordt gemaakt van een transatlantische of een gaullistische benadering. De vraag is of de Europese Unie tot een gezamenlijke benadering kan komen van de discussie over de toekomst van de Verenigde Naties en de relatie met de Verenigde Staten. Ook als Europa de Verenigde Staten meer nodig heeft dan andersom, is het niet altijd wenselijk om een wit voetje te halen. Heeft hierover een discussie plaatsgevonden in Gymnich?

Bij het Barcelona-proces was er al sprake van een geïntegreerde benadering van economische, politieke en militaire factoren bij veiligheid en mensenrechten, maar dit proces is volledig mislukt. In het voorstel van Solana moet geen wensenlijst worden opgesteld, maar een lijst van prioriteiten, waarbij ambities en middelen aan elkaar worden gekoppeld. Verder moet niet alleen de lijn van de Verenigde Staten worden gevolgd wat betreft terrorisme en massavernietigingswapens, maar moet Europa bijvoorbeeld ook aandacht blijven besteden aan de situatie in Afghanistan.

De bestaande situatie in Irak wordt in de voorgestelde VN-resolutie gelegitimeerd. Er moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan, voordat men hiermee kan instemmen, bijvoorbeeld over informatievoorziening aan de VN. Wat is de inzet van de Nederlandse regering bij het opschorten of opheffen van de sancties tegen Irak? Moet de internationale controle door wapeninspecteurs worden hervat? Bij het instellen van een stabilisatiemacht moet worden gerefereerd aan een VN-resolutie of aan een te vormen Irakese autoriteit. Het is van groot belang dat de Europese lidstaten gezamenlijk optreden in de Veiligheidsraad en bij de G8.

Bij de geannoteerde agenda valt op dat er grote vertraging is ontstaan bij het gezamenlijk asiel- en migratiebeleid. Het gaat hierbij niet alleen om de financiering, maar ook om de inhoud van het beleid. De financiering van het asielbeleid zou voor een gedeelte gezamenlijk moeten worden gedragen, omdat de zuidelijke landen hier veel meer aan moeten doen. Wordt er voortgang geboekt met de plannen van Blair?

Bij de Conventie wordt een politiek signaal voor de eindfase gegeven. De Europese Raad moet geen signalen opleveren die hiermee in strijd zijn. Sluit het standpunt van Nederland aan bij de conferentie van de kleinere lidstaten?

Er zijn nog grote problemen met de regering-Sharon wat betreft de road map. Wat is de inzet van Solana bij zijn bezoek aan deze regio?

Het is te betreuren dat een aantal Europese landen buiten de Europese Unie om allerlei banden met Rusland ontwikkelen, zoals de Verenigde Staten enige tijd geleden zonder Europa met Rusland sprak. Het is niet duidelijk of het topperleg van Europa met Rusland hierop moet voortbouwen wat betreft terrorismebestrijding en veiligheid.

Er moet een openbare rapportage komen over de millennium development goals die in Monterey zijn opgesteld, zodat er sprake kan zijn van benchmarking en vergelijking van landen. Het is niet zinvol om allerlei grote woorden over ontwikkelingssamenwerking te bezigen, als deze teniet worden gedaan door de wereldhandelsbesprekingen in Cancun. Verder moet de ondersteuning van Monuc in de Europese Raad worden besproken, omdat de problemen in Afrika van dezelfde orde kunnen worden als die in het Midden-Oosten. De belangstelling hiervoor moet niet verminderen. Er zijn duizenden doden te betreuren in Oost-Congo door het optreden van Oeganda, waarmee Nederland een ontwikkelingsrelatie heeft. Als er wordt aangezet tot genocide, kan de ontwikkelingsrelatie in gevaar worden gebracht.

Er is nog enige onduidelijkheid over de brief over de defensietaken van Europa. Het afdwingen van vrede door interventie maakt wel deel uit van de Petersburgtaken, maar Europa is nog niet bij machte om deze uit te

voeren. Het is van groot belang dat de mededeling van de Commissie over de Europese defensie-industrie effectief en snel wordt opgevolgd. Kan Nederland hierbij een rol spelen? Er moet een gezamenlijke visie op het Europees veiligheidsbeleid worden ontwikkeld door de bestaande lidstaten en de nieuwe toetreders, waarbij de transatlantische betrekkingen ook aan de orde komen. De toetreding tot de NAVO van de kandidaat-lidstaten is al bijna afgerond. De prioriteitenstelling van de NAVO is vrij helder, zodat er een verband is tussen de hoofddoelen en een herschikking van de defensie-uitgaven, maar door de Europese Unie zijn er nog geen prioriteiten gesteld wat betreft materieel, investeringen en operationele concepten.

De heer **Herben** (LPF) spreekt de vrees uit dat de Conventie onder grote tijdsdruk door wordt gedrukt, waarbij Europa over de ambities dreigt te struikelen. Kan de Nederlandse regering voldoende invloed uitoefenen op deze ontwikkelingen?

Het is van groot belang dat Israël de road map accepteert. Het binnenvallen van de Gazastrook door het Israëliëse leger aan de vooravond van de topontmoeting van Israël en de Palestijnen is zorgwekkend. Nederland moet actief proberen een doorbraak in het vredesproces te bevorderen. De vredesprocessen kunnen alleen kans van slagen hebben, als het draagvlak bij de burgerbevolking groot is. Daarom is het van belang dat aan de stabilisatiemacht in Irak ook landen deelnemen die niet bij de gevechtshandelingen betrokken zijn geweest. Als het mandaat in Afghanistan wordt uitgebreid, is het essentieel dat hier ook islamitische troepen aan deelnemen. Er zijn verschillende landen die hiertoe in staat en bereid zijn, zoals Marokko, Tunesië, Jordanië en Indonesië.

Afrika dreigt enigszins uit de aandacht te verdwijnen, maar de Standby high readiness brigade (Shirbrig) van de VN kan daar nog een rol spelen. De VN zijn beter in staat om te interveniëren dan Europa, omdat zij niet belast zijn met een koloniaal verleden.

Het is onduidelijk of de deadlines die in Sevilla zijn geformuleerd over asiel en migratie, kunnen worden gehaald. De opvatting van de Nederlandse regering is dat de betrokken lidstaten zelf primair verantwoordelijk zijn voor het beheer van de buitengrenzen. Hoe denken de andere lidstaten hierover? Daarnaast is het mogelijk om tot bilaterale samenwerking te komen, zoals onlangs op Schiphol is gebleken bij het tegengaan van migratie van Ecuadorianen naar Spanje. Dit soort synergie kan ook tot goede resultaten leiden.

De instabiele situatie op de westelijke Balkan is zorgwekkend. De Nederlandse regering heeft terecht geconstateerd dat de toetreding van een aantal landen in die regio geen vlucht naar voren moet zijn. De fractie van de LPF heeft vragen gesteld over het achterhouden van kritische rapporten door de Europese Commissie over kandidaat-lidstaten zoals Polen voor het Europees Parlement.

Een andere vraag is of de Europese Unie in beginsel voldoende militaire capaciteit heeft om al in 2003 het hele spectrum van de Petersburgtaken te kunnen uitvoeren, zoals in de brief van de minister van Defensie wordt gesteld. Bij de ontplooibaarheid zouden hoog in het geweldsspectrum beperkingen bestaan. Volgens de Britse minister voor Europese zaken MacShane zijn de Europese troepen afhankelijk van de Amerikanen, als zij onverhoopt geëvacueerd moeten worden uit Macedonië. Het strategisch luchttransport is een van de tekortkomingen van de Europese defensiecapaciteit. Nederland heeft het voortouw genomen bij een Europese luchttransportcel in Eindhoven. Er zijn allerlei projectgroepen en een Europees agentschap voor materieelsamenwerking ingesteld, maar het is niet geheel duidelijk welke plannen er worden ontwikkeld binnen de Europese Unie en de NAVO.

De heer **Van Bommel** (SP) onderstreept het belang van non-proliferatie van massavernietigingswapens. Hij heeft een schriftelijke vraag gesteld over de opheffing van het verbod op nieuwe kernwapens kleiner dan vijf kiloton, waartoe de Amerikaanse Senaat heeft besloten. De minister van Buitenlandse Zaken heeft daarop geantwoord dat hij de Amerikaanse ambassadeur heeft laten weten dat deze ontwikkeling in strijd kan zijn met het non-proliferatieverdrag. Deze wapens kunnen worden gebruikt bij de strategie van een preventieve aanval van de Verenigde Staten. De Europese Raad zou zich hierover duidelijk moeten uitspreken.

De Conventie wordt niet inhoudelijk besproken op de RAZEB, maar het is wel mogelijk om een politiek signaal te geven. Is de Nederlandse regering tevreden over de procedure die bij de Conventie is gevolgd? Er zijn verschillende standpunten over de vertegenwoordiging bij de Conventie, maar het resultaat daarvan moet nog worden afgewacht.

De resultaten van het bezoek van Powell aan het Midden-Oosten waren teleurstellend. Volgens de geannoteerde agenda moet het Kwartet Sharon aansporen om volledig mee te werken. Papier is geduldig, maar de verwachtingen staan op gespannen voet met de werkelijkheid. De bezette gebieden lijken afgegrensd te worden, waardoor de hulporganisaties niet meer goed kunnen functioneren. Wordt de regering op de hoogte gehouden van de situatie van Nederlanders in de bezette gebieden?

De Nederlandse regering vraagt een constructieve opstelling van andere landen bij de voorbereiding van een VN-resolutie over Irak. In de voorgedragen resolutie wordt de bestaande situatie gelegitimeerd. Wat is de opvatting van de Nederlandse regering over sancties, wapeninspecteurs en de stabilisatiemacht?

In hoeverre kunnen de toezeggingen die op de conferentie aan de Afghaanse regering zijn gedaan, worden waargemaakt? Hoe staat het verder met de integratie van krijgsheren en milities in het regeringsleger van Afghanistan?

Antwoord van de regering

De **minister van Buitenlandse Zaken** onderstreept dat er binnen de Europese Unie wel wordt gedacht dat fundamentele politieke verdeeldheid gemaskeerd kan worden door institutionele oplossingen, maar dat deze niet kan worden opgelost door de instelling van een Europese minister van buitenlandse zaken of een president van de Europese Raad. Er zijn vier lidstaten van de Europese Unie die deel uitmaken van de Veiligheidsraad; twee permanente en twee niet permanente. Zij hebben de neiging om daar zaken te doen met elkaar, met de Verenigde Staten en met Rusland. Daarmee wordt voorbijgegaan aan de mogelijkheid om binnen de Europese Unie op één lijn te komen.

Er is enige tijdsdruk om te komen tot een VN-resolutie over Irak, omdat de deadline van het olie-voor-voedsel-programma 3 juni is. In de tekst die door de Verenigde Staten, Engeland en Spanje is voorgesteld, wordt een oproep gedaan voor stabilisatie en reconstructie van Irak. Deze resolutie stond niet op de agenda van de RAZEB, maar er wordt geprobeerd om hierover bij de lunch te spreken. De positie van de verschillende landen ligt in het verlengde van de aanloop naar de interventie in Irak. De Nederlandse regering voert intensief overleg om de Europese Unie op één lijn te krijgen, mede omdat het de voorkeur verdient dat de stabilisatiemacht in de resolutie wordt gelegitimeerd door de Verenigde Naties.

Het is van groot belang dat de VN een oproep doen aan landen om een bijdrage te leveren aan de verdere stabilisatie van Irak. Als dat onverhoopt niet lukt, zal de Nederlandse regering een eigen politieke afweging maken. Er is ook een legitimatie door een Irakese interim-autoriteit mogelijk. Sommige Europese landen zijn bereid een bijdrage te leveren aan een stabilisatiemacht zonder legitimatie door de VN. Nederland heeft hierover nog geen toezeggingen gedaan, omdat het toetsingskader wordt geres-

pecteerd, maar er wordt wel geïnventariseerd. Het wordt niet realistisch geacht dat de wapeninspecteurs op korte termijn worden teruggezonden naar Irak.

De Nederlandse regering is het niet eens met het standpunt van Frankrijk en de Russische Federatie dat de sancties tegen Irak niet opgeheven kunnen worden, maar slechts opgeschort. Bij de discussie over resolutie 1284 hebben deze landen wel gepleit voor opheffing van de sancties, maar nu niet meer. Het opheffen van de sancties is gerechtvaardigd, nu het regime van Saddam Hoessein er niet meer is. In de resolutie moet ook een passage worden opgenomen over transparantie van de rapportages aan de Veiligheidsraad. Er moet adequaat toezicht op de besteding van de olie-inkomsten zijn. Als hierbij extern wordt geadviseerd, is een vorm van transparantie gewaarborgd.

Het is nodig om veel druk uit te oefenen op Israël, om te zorgen dat dit land de road map voor vrede in het Midden-Oosten accepteert. De heer Solana en de heer Papandreou, als Grieks voorzitter, hebben de verschillende landen in de regio bezocht om aan te dringen op implementatie van de road map, zoals deze er ligt, dus niet met onderhandelbare punten. De Palestijnen hebben de road map wel geaccepteerd als basis, maar Israël nog niet. Het is van groot belang dat de Amerikaanse president zijn volledige politieke kapitaal investeert om de partijen in beweging te krijgen. Een van de taken van Europa is om te zorgen dat de Verenigde Staten zich ervan bewust blijven dat zij hierbij een voortrekkersrol moeten vervullen, omdat zij de belangrijkste partij van het Kwartet zijn.

Bij het Europees veiligheids- en defensiebeleid en de verhouding met de NAVO is er niet alleen een tegenstelling tussen de transatlantische en de gaullistische benadering, maar ook een verschil tussen het uitgaan van complementariteit van de Verenigde Staten en Europa op defensiegebied en «Europe puissance». Bij de opstelling van Duitsland in het Irak-conflict hebben binnenlandse factoren ook een rol gespeeld. Hierover is gedebatteerd in Griekenland.

Er is gevraagd aan de heer Solana om op de top in Thessaloniki een conceptstrategiedocument te presenteren. Een pluspunt van de Amerikaanse strategie is dat daarin een combinatie wordt gemaakt van militaire aspecten, de milieunormen van Kyoto, ontwikkelingsvraagstukken en asiel en migratie. De opdracht aan Solana is om ook met zo'n brede aanpak te komen. Deze heeft geen betrekking op een preventieve oorlog of first use van kernwapens, maar op nieuwe bedreigingen, non-proliferatie en de mogelijkheid van een intensievere dialoog met arabisch-islamitische landen. Bij de voorbereiding voor de top in Thessaloniki wordt dit document besproken in de Tweede Kamer.

De Nederlandse regering heeft verschillende keren aandacht gevraagd voor de situatie in de Ituri-regio in Congo en Rwanda. Frankrijk heeft positief gereageerd op het verzoek van de secretaris-generaal van de VN om troepen te leveren voor de beveiliging van het vliegveld Bunia en zoekt daarbij bondgenoten. Het is van groot belang dat er niet zoveel aandacht wordt besteed aan Irak dat de situatie in Afrika wordt veronachtzaamd. Het Grotemereengebied is een belangrijk onderwerp voor de onlangs opgerichte Frans-Nederlandse samenwerkingsraad, omdat deze regio de aandacht verdient. De minister zegt toe dat hij bij de lunch met de ministers van buitenlandse zaken de stand van zaken van de besprekingen in de Veiligheidsraad aan de orde zal stellen, als eerstverantwoordelijke voor Monuc.

De Belgische minister van buitenlandse zaken Michel heeft in Gymnich uitgelegd waarom de minitop was georganiseerd. Het is duidelijk dat er nog steeds moet worden gewerkt aan een gezamenlijk veiligheids- en defensiebeleid. De Nederlandse regering geeft er de voorkeur aan dat er geen aparte organen worden gecreëerd die overlappen met de NAVO, zoals door de discussie over artikel 5 en over het hoofdkwartier dreigt te

gebeuren. De belangstelling in de Verenigde Staten voor Europa dreigt af te nemen, als Europa niet in staat is om de verdeeldheid achter zich te laten.

Er is weinig tot geen animo om het mandaat van ISAF uit te breiden tot buiten Kaboel, hoewel de situatie daar slechter is geworden. Er is een discussie opgestart over provincial reconstruction teams, omdat de aandacht voor Afghanistan niet weg moet vallen. De Nederlandse regering heeft haar verantwoordelijkheid genomen als lead nation van ISAF en bij de operatie Enduring Freedom en hiervoor zoveel mogelijk middelen ingezet, zowel van Defensie als van Ontwikkelingssamenwerking. In augustus wordt de deelname aan ISAF beëindigd, zodat het niet goed mogelijk is om nu te pleiten voor uitbreiding van het mandaat ervan.

De **minister van Defensie** onderschrijft de opvatting dat de Europese samenwerking op het gebied van defensie de transatlantische samenwerking niet in de weg mag staan. Een van de doelstellingen is om in Europa te komen tot een open, transparante markt voor defensiegoederen, hoewel bepaling 296 van het Verdrag van de Europese Unie niet van toepassing is op de defensie-industrie. Er wordt gewerkt aan standaardisatie, het monitoren van defensiegerelateerde industrie, de vereenvoudiging van de doorvoer van materieel door de lidstaten, het opstellen van eenvormige aanbestedingsregels en exportcontrole op dual-use-goederen. Verder moet er meer worden gedaan aan onderzoek in EU-verband. Er moet ook in de Verenigde Staten een open, transparante markt komen op dit gebied, zodat er een gezonde interactie tussen beide markten kan plaatsvinden. Als de industrie in beide continenten sterk ontwikkeld is, kan er op een optimale manier worden beslist over het doen van bestedingen.

Met de Petersburgtaken wordt een omschrijving gegeven van de doelstellingen voor een Europese defensiemacht van 60 000 manschappen die is ingesteld voor crisisbeheersing en humanitaire hulp. Interventie voor het afdwingen van vrede kan hier ook onder vallen. De Europese defensie is nog niet sterk ontwikkeld. Er wordt beperkt opgetreden in Macedonië en binnenkort in Bosnië. Bij het transport van materieel, inlichtingendiensten en commandovoering wordt nog sterk op de NAVO en de Verenigde Staten geleund. Bij het militair optreden van Europese landen is er veelal sprake van een lead nation bij een bepaalde operatie. Het is niet de bedoeling dat de EU naast de NAVO een zelfstandige militaire infrastructuur opzet. De militaire budgetten van de Verenigde Staten en Europa zijn vergelijkbaar wat grootte betreft, maar de inzet van de Verenigde Staten is veel efficiënter. Door meer afstemming en samenwerking kan Europa betere resultaten boeken op dit gebied.

In het ECAP wordt ingegaan op de vraag wat er nodig is om een Europese defensiemacht van 60 000 man in een jaar op te zetten. Er zijn panels opgesteld uit 19 landen om te bepalen wat er nog onvoldoende is. Daarna zijn er werkgroepen ingesteld die zich bezighouden met de vraag hoe dat er zo snel mogelijk kan komen. De deelname is op basis van vrijwilligheid. Er zijn grote verschillen in wat er wordt aangemeld door de verschillende landen, zodat de informatie niet duidelijk wordt gepresenteerd. De werkwijze en het tempo van de verschillende werkgroepen loopt sterk uiteen. Het is soms nodig om in praktische zin kleine stappen vooruit te zetten, zodat men geleidelijk op het goede pad kan komen. De minister zegt toe in Brussel voor te stellen, de informatie uit de verschillende werkgroepen en landenpanels op één lijn te brengen, zodat er over de hele linie maximale duidelijkheid wordt gecreëerd. Hij zal een overzicht aan de Tweede Kamer doen toekomen.

Op de minitop van Verhofstadt is voornamelijk gesproken over dingen waarover al overeenstemming was bereikt, zoals aanpassing van de Petersburgtaken, een solidariteitsclausule ingeval van terroristische aanslagen, oprichting van een agentschap voor capaciteitsversterking en

materieelverwerving en het creëren van mogelijkheden voor intensieve samenwerking tussen kleine groepen landen. Er zijn ook voorstellen gedaan voor verbetering van de Europese defensiesamenwerking. De minister heeft zich positief opgesteld tegenover deze plannen.

Er is steeds naar gestreefd om de toetredende landen volledig of als waarnemers in de gelegenheid te stellen, mee te doen aan alles wat er gebeurt op het gebied van Europese defensiesamenwerking. Het is van groot belang dat zij op de hoogte zijn van de cultuur, de werkwijze en de samenwerking bij crisisbeheersing, zodat zij zich daaraan op kunnen trekken en er ook van hen geleerd kan worden. De ruimte die hiervoor formeel bestaat, wordt ook in materiële zin geboden. De defensie-inspanningen van de Europese Unie en de NAVO moeten elkaar aanvullen, zodat er kan worden geprofiteerd van de afspraken die binnen de NAVO zijn gemaakt. De minister zegt toe dat hij zal nagaan hoe de toetredende landen het beleid van de Europese Unie in dezen ervaren.

In Shirbrig wordt in een los verband door Canada, Denemarken, Nederland en andere landen samengewerkt om troepen beschikbaar te stellen voor vredesbewarende operaties op basis van artikel 6 van het Handvest van de Verenigde Naties. Deze zijn bijvoorbeeld ingezet om de afspraken over een demarcatielijn in Ethiopië en Eritrea te handhaven. Deze troepen zijn niet op afroep beschikbaar om overal ingezet te worden. Het is al bijzonder moeilijk om ruimte te vinden voor een inzet in Irak. De problemen in Congo kunnen niet onder de noemer van vredesbewarende operaties worden gebracht. Zij kunnen alleen op grote schaal, na zorgvuldige voorbereiding worden aangepakt, nadat andere operaties zijn afgesloten. Vooralsnog kan Nederland hieraan nog geen bijdrage toezeggen.

De **staatssecretaris voor Europese Zaken** antwoordt dat verse aanvoer van ambtenaren op grond van het ambtenarenstatuut van de Europese Unie niet wordt belemmerd. Het is hoog tijd dat er wordt geprobeerd om dit statuut te moderniseren. Als de arbeidsvoorwaarden worden veranderd zoals Nederland wil, blijft het nog zeer aantrekkelijk om daar te werken, maar wordt er bij promotie meer gekeken naar prestaties. Nederland hecht er op grond van de Lissabon-strategie veel waarde aan dat de Europese Unie het goede voorbeeld geeft bij het betaalbaar houden van pensioenen. Hierdoor kan horizontale instroming van ambtenaren van buitenaf worden bevorderd.

Er is wel enige voortgang geboekt op het gebied van asiel en migratie sinds de top van Sevilla. Het belangrijkste discussiepunt is de financiering van de controle van de buitengrenzen. Het is van groot belang dat er afspraken worden gemaakt over de organisatie hiervan, terwijl de kosten voor rekening van het desbetreffende land komen. Er zijn veel landen die het daarmee eens zijn, maar enkele landen met veel buitengrenzen denken hier anders over. Op de top van Thessaloniki zouden hierover besluiten genomen moeten worden. De bilaterale samenwerking met Spanje is heel effectief gebleken en kan een aanleiding vormen voor betere afspraken binnen de EU.

Het standpunt van de Nederlandse regering is dat de informatie bij uitbreiding openbaar moet zijn, zodat er op goede gronden beslissingen worden genomen. Er komt nog een schriftelijk antwoord aan de Kamer over de rapporten van de Europese Commissie die geheim werden gehouden.

Door te goochelen met de term «near consensus» kan het onduidelijk worden waarover men het eens is. Als een meerderheid van de landen het ergens niet mee eens is, kun je dat geen consensus noemen. De Conventie is een geschikte plaats om tot overeenstemming te komen, omdat de voorkeur daar uitgaat naar de communautaire methode. Op de minder belangrijke punten is het bovendien eerder mogelijk om op de Conventie tot een compromis te komen. Het streven van de regering is

om op de Conventie tot overeenstemming te komen in plaats van op een intergouvernementele conferentie.

Op het cruciale punt wie de macht heeft in de Europese Unie en of deze op een fatsoenlijke manier gecontroleerd kan worden, is het niet de bedoeling om iets te accepteren wat men eigenlijk niet wil. De Conventie hoeft geen alomvattend voorstel te doen, maar kan verschillende opties openlaten. Als men er op dat hoofdpunt niet uitkomt, moet dat niet worden afgedekt door een wollige formulering, maar kan er wellicht beter een conferentie aan worden besteed.

De ervaring heeft geleerd dat er meer resultaten kunnen worden geboekt door een harde opstelling dan door een zachte. Bij de discussie over de uitbreiding zijn er bijvoorbeeld garanties voor landbouwhervorming binnengehaald. De opzet is niet om al bij voorbaat met een veto te dreigen. Het kan zijn dat Nederland in de Europese Raad laat weten dat hierover nader moet worden gesproken, als het niet goed gaat. Er zijn 18 landen die ongeveer dezelfde positie hebben ingenomen, maar de vraag is of dit front stand houdt. De Nederlandse regering is niet van plan om dit front alvast te doorbreken, zoals de vertegenwoordiger van de Tweede Kamer bij de Conventie van plan schijnt te zijn. Als Nederland in het presidium van de Conventie had gezeten, had het meer greep gehad op de ontwikkelingen, maar dat is niet het geval.

Een belangrijk kristallisatiepunt voor de strategie is het overleg in de Benelux. Hoewel het niet altijd makkelijk is om daar tot overeenstemming te komen, zijn andere landen geneigd om zich daar achter te scharen. Er zijn amendementen ingediend die aansluiten op het eerder gepresenteerde Benelux-memorandum. Er wordt enerzijds nauw contact onderhouden met de kleine landen en anderzijds met de grote landen, omdat ook daar kansen kunnen ontstaan op compensatie en goede alternatieven.

De **staatssecretaris voor Ontwikkelingssamenwerking** deelt mee dat in de RAZEB een voorstel wordt besproken om jaarlijks een overzicht op te stellen van de resultaten bij acht thema's, zoals de toename van ongebonden ODA bij de lidstaten, schuldenverlichting en handelsgerelateerde assistentie. Als dit overzicht is besproken, zal het aan de Tweede Kamer worden toegezonden, zodat de Kamerleden het kunnen gebruiken om peer pressure uit te oefenen op collega-parlementariërs. Er is geen relatie tussen ontbinding van ontwikkelingshulp en clausules over terug- en overname van migranten, omdat het twee gescheiden sporen betreft.

Bij de implementatie van het Europees ontwikkelingsbeleid gaat het enerzijds om de resultaten die in inhoudelijke, beleidsmatige zin zijn geboekt, waarover een jaarlijks actieplan wordt gemaakt, en anderzijds om hervormingen en reorganisaties binnen de Commissie. Er moeten prioriteiten worden gesteld, omdat niet alles even belangrijk is. Coherentie, gerelateerd aan handelsaspecten, is hierbij een belangrijk thema. Nederland heeft het initiatief genomen om dit uit te werken voor verschillende producten, zoals katoen en suiker, omdat voor elk product een ander regime geldt. Er worden medestanders gezocht om dit stap voor stap in te vullen, waarbij Frankrijk zich al heeft aangemeld. Er moet stelselmatig aandacht worden besteed aan de samenhang tussen het internationale en het intern Europese beleid.

Bij de financiële implementatie van het ontwikkelingsbeleid gaat het enerzijds om stroomlijning van procedures, waarbij de uitvoeringsorganisatie een grote rol kan spelen. Er zijn verschillende voorstellen gedaan voor het delegeren van bevoegdheden naar het veld. Door een regelmatige rapportage wordt de organisatiestructuur doorzichtiger, waardoor deze beter zal functioneren.

In de Conventie zal een discussie worden gevoerd over de positie van ontwikkelingssamenwerking bij de buitenlandse dienst die door de Europese Unie wordt ingesteld. In de laatste voorstellen was het principe van

coherentie weggefallen, maar er zijn amendementen ingediend om dit terug te brengen. Er wordt nauwlettend op toegezien dat ontwikkelingssamenwerking een goede positie krijgt in de Conventie.

Over Rwanda is een memorandum of understanding tot stand gebracht, waarbinnen een politieke dialoog plaatsvindt. Verder voert de Europese Unie de politieke dialoog met Oeganda, Burundi en DRC. Er moet niet alleen druk worden uitgeoefend op de staten, maar ook op de partijen die in Oost-Congo actief zijn. De bedoeling is om een club op te richten van landen die zich bezighouden met het Grotemereengebied, zoals ook voor de Sahel is gebeurd, zodat er een platform is waar de ontwikkelingen in deze regio kunnen worden besproken.

De voorzitter van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Dijkema

De voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken,
De Haan

De voorzitter van de vaste commissie voor Defensie,
Albayrak

De griffier van de vaste commissie voor Europese Zaken,
Mattijssen